

ÁN LỆ SỐ 84/2026/AL*

**Về chấm dứt việc nuôi con nuôi là người chưa thành niên
khi người nhận con nuôi là người độc thân chết**

Được Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao thông qua ngày 21 tháng 5 năm 2026 và được công bố theo Quyết định số 162/QĐ-CA ngày 29 tháng 5 năm 2026 của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao.

Nguồn án lệ:

Quyết định giám đốc thẩm số 06/2024/DS-GĐT ngày 22/4/2024 của Ủy ban Thẩm phán Tòa án nhân dân cấp cao tại Thành phố Hồ Chí Minh về việc dân sự “Yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi” giữa người yêu cầu là ông Ngô Thành M, bà Cao Thị G; người có quyền lợi, nghĩa vụ liên quan là cháu Ngô Phát T.

Vị trí nội dung án lệ:

Đoạn 1, 3, 4 và 8 phần “Nhận định của Tòa án”.

Khái quát nội dung của án lệ:

- Tình huống án lệ:

Quan hệ nuôi con nuôi giữa người nhận con nuôi là người độc thân với con nuôi chưa thành niên được xác lập hợp pháp. Sau khi người nhận con nuôi chết, cha mẹ đẻ của con nuôi chưa thành niên yêu cầu Tòa án chấm dứt việc nuôi con nuôi.

- Giải pháp pháp lý:

Trường hợp này, Tòa án chấp nhận yêu cầu của cha mẹ đẻ của con nuôi chưa thành niên về việc chấm dứt việc nuôi con nuôi.

Quy định của pháp luật liên quan đến án lệ:

- Khoản 5 Điều 29 Bộ luật Tố tụng dân sự năm 2015 (sửa đổi, bổ sung năm 2019, 2020, 2022, 2023, 2024 và 2025);

- Điều 25, khoản 3 Điều 26, khoản 2 và khoản 3 Điều 27 Luật Nuôi con nuôi năm 2010;

- Các điều 15, 22, 23, 24 và 27 Luật Trẻ em năm 2016.

Từ khóa của án lệ:

* Án lệ này do Vụ Pháp chế và Quản lý khoa học Tòa án nhân dân tối cao đề xuất.

“Chấm dứt việc nuôi con nuôi”; “Con nuôi chưa thành niên”; “Người nhận con nuôi chết”; “Người nhận con nuôi là người độc thân”.

NỘI DUNG VỤ VIỆC

Người yêu cầu giải quyết việc dân sự ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G trình bày như sau:

Ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G đăng ký kết hôn tại Ủy ban nhân dân xã L, huyện V, tỉnh Bạc Liêu theo Giấy chứng nhận đăng ký kết hôn số 225, quyền số 04/2003 ngày 12/8/2004. Trong thời kỳ hôn nhân, ông bà có 03 người con là Ngô Kim N, sinh ngày 04/10/2002; Ngô Thành P, sinh ngày 02/11/2004; Ngô Phát T, sinh ngày 14/01/2011.

Sau khi sinh cháu Ngô Phát T, ông M và bà G đồng ý cho bà Ngô Ngọc T1 (chị ruột của ông M) nhận cháu T làm con nuôi. Ngày 28/01/2011, Chủ tịch Ủy ban nhân dân xã L, huyện V ra Quyết định số 18/QĐ-UBND, công nhận việc nuôi con nuôi giữa bà Ngô Ngọc T1 và cháu Ngô Phát T.

Ngày 16/9/2020, bà Ngô Ngọc T1 chết (giấy khai tử số 289/TLKT-BS ngày 02/3/2021 của Ủy ban nhân dân xã L, huyện V).

Ông M và bà G yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà T1 và cháu T; đồng thời, khôi phục các quyền, nghĩa vụ của cha mẹ đối với con đẻ là cháu Ngô Phát T cho ông bà.

Cụ Trần Thị G1 trình bày: cụ là mẹ của bà Ngô Ngọc T1 và ông Ngô Thành M. Thời điểm bà T1 còn sống, có nhận nuôi cháu Ngô Phát T là con ruột của ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G. Tháng 9/2020, bà T1 chết. Do bà T1 không có gia đình nên sau khi bà T1 chết, không ai là người đại diện cho cháu T, cụ G1 đã lớn tuổi, đi lại khó khăn nên cụ đồng ý giao cháu T cho ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G trực tiếp chăm sóc, nuôi dưỡng và giáo dục.

Tại Quyết định giải quyết việc dân sự sơ thẩm số 02/2021/QĐDS-ST ngày 21/9/2021, Tòa án nhân dân huyện Vĩnh Lợi, tỉnh Bạc Liêu quyết định:

Không chấp nhận yêu cầu của ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G về việc yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà Ngô Ngọc T1 và cháu Ngô Phát T.

Ngoài ra quyết định sơ thẩm còn tuyên về lệ phí giải quyết việc dân sự.

Ngày 30/9/2021, ông Ngô Thành M kháng cáo đề nghị Tòa án cấp phúc thẩm chấp nhận yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà Ngô Ngọc T1 và cháu Ngô Phát T.

Tại Quyết định giải quyết việc dân sự phúc thẩm số 01/2021/QĐDS-PT ngày 08/11/2021, Tòa án nhân dân tỉnh Bạc Liêu quyết định:

Không chấp nhận yêu cầu kháng cáo của ông Ngô Thành M; giữ nguyên quyết định giải quyết việc dân sự sơ thẩm nêu trên.

Ngày 19/7/2022, ông Ngô Thành M có đơn đề nghị xem xét quyết định phúc thẩm nêu trên theo thủ tục giám đốc thẩm.

Tại Quyết định kháng nghị giám đốc thẩm số 06/2023/KN-HNGĐ ngày 07/11/2023, Chánh án Tòa án nhân dân cấp cao tại Thành phố Hồ Chí Minh kháng nghị đối với quyết định phúc thẩm nêu trên. Đề nghị Ủy ban Thẩm phán Tòa án nhân dân cấp cao tại Thành phố Hồ Chí Minh xét xử giám đốc thẩm, sửa Quyết định giải quyết việc dân sự phúc thẩm số 01/2021/QĐDS-PT ngày 08/11/2021 của Tòa án nhân dân tỉnh Bạc Liêu theo hướng chấp nhận yêu cầu của ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G; chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà Ngô Ngọc T1 và cháu Ngô Phát T; đồng thời, khôi phục mối quan hệ cha mẹ đẻ với con đẻ giữa ông Ngô Thành M, bà Cao Thị G và cháu Ngô Phát T.

Tại phiên tòa giám đốc thẩm, đại diện Viện kiểm sát nhân dân cấp cao tại Thành phố Hồ Chí Minh đề nghị Hội đồng giám đốc thẩm chấp nhận kháng nghị của Chánh án Tòa án nhân dân cấp cao tại Thành phố Hồ Chí Minh.

NHẬN ĐỊNH CỦA TÒA ÁN:

[1] Ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G đăng ký kết hôn ngày 12/8/2004 tại Ủy ban nhân dân xã L, huyện V, tỉnh Bạc Liêu. Vợ chồng ông M và bà G có 03 (ba) người con chung, trong đó có cháu Ngô Phát T, sinh ngày 04/01/2011. Sau khi sinh cháu T, ông M và bà G đồng ý cho bà Ngô Ngọc T1 (là chị ruột của ông M) nhận cháu T làm con nuôi. Việc cho, nhận con nuôi đã được thực hiện đúng thủ tục và ghi nhận tại Quyết định số 18/QĐ-UBND ngày 28/01/2011 của Chủ tịch Ủy ban nhân dân xã L, huyện V, tỉnh Bạc Liêu.

[2] Khi biết bản thân bị mắc bệnh hiểm nghèo (bệnh ung thư), ngày 06/7/2017, bà T1 có nguyện vọng xin trả cháu T cho vợ chồng ông M và bà G; ông M và bà G đồng ý nhận lại cháu T để chăm sóc, nuôi dưỡng và có đơn yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi. Tại Quyết định giải quyết việc dân sự sơ thẩm số 03/2017/QĐDS-ST ngày 01/8/2017, Tòa án nhân dân huyện Vĩnh Lợi, tỉnh Bạc Liêu không chấp nhận yêu cầu của ông Ngô Thành M.

[3] Ngày 16/9/2020, bà T1 chết. Sau khi bà T1 chết, ông M và bà G có nguyện vọng đón cháu T về nuôi; đồng thời, xác lập lại mối quan hệ cha mẹ đẻ và con đẻ, nên đã nộp đơn yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà T1 và cháu T. Vì sự kiện bà T1 chết không thuộc một trong các trường hợp chấm dứt việc nuôi con nuôi theo quy định tại Điều 25 và Điều 13 của Luật Nuôi con nuôi năm 2010 nên Tòa án cấp sơ thẩm và Tòa án cấp phúc thẩm không chấp nhận yêu cầu của ông M và bà G là đúng quy định của pháp luật.

[4] Tuy nhiên, việc Tòa án cấp sơ thẩm và Tòa án cấp phúc thẩm không chấp nhận yêu cầu của ông M, bà G đã làm ảnh hưởng trực tiếp và nghiêm trọng đến quyền lợi của cháu Ngô Phát T, bởi vì:

[5] Theo quy định tại khoản 4 Điều 24 Luật Nuôi con nuôi năm 2010, kể từ thời điểm cháu T được bà T1 nhận làm con nuôi (ngày 28/01/2011) thì vợ chồng ông M và bà G (cha mẹ đẻ của cháu T) không còn quyền, nghĩa vụ gì với cháu T;

[6] Thời điểm bà T1 chết, cháu T mới 09 (chín) tuổi; hiện tại cháu T cũng mới 13 (mười ba) tuổi, đang là trẻ em, là đối tượng cần được bảo vệ, chăm sóc, nuôi dưỡng và giáo dục; đồng thời, cháu T còn có quyền được đoàn tụ cùng cha

mẹ đẻ theo quy định tại các Điều 15, 22, 23, 24 và 27 Luật Trẻ em năm 2016;

[7] Người đại diện theo pháp luật cho cháu T là cụ Trần Thị G1 (sinh năm 1934) đã cao tuổi, không đủ điều kiện về kinh tế, sức khỏe, minh mẫn; trong khi cháu T đang là trẻ em cần phải được bảo đảm điều kiện về chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục. Cụ G1 cũng có yêu cầu giao cháu T cho cha mẹ ruột nuôi dưỡng, chăm sóc, giáo dục.

[8] Để bảo đảm quyền của cháu Ngô Phát T được chăm sóc, nuôi dưỡng, giáo dục trong trường hợp mẹ nuôi của cháu đã chết và trong khi các quy định của pháp luật chưa điều chỉnh cho phép chấm dứt việc nuôi con nuôi trong trường hợp cha (mẹ) nuôi chết, cần căn cứ vào các quy định mang tính nguyên tắc của pháp luật về “quyền nhân thân” để giải quyết vụ việc. Theo đó, quyền nhận nuôi con nuôi, quyền được nhận làm con nuôi là quyền nhân thân trong hôn nhân và gia đình. Quyền nhân thân là quyền dân sự gắn liền với mỗi cá nhân, không thể chuyển giao cho người khác, nên quyền nhân thân tồn tại song hành cùng với cuộc sống sinh học của cá nhân và sẽ mặc nhiên chấm dứt khi cá nhân đó chết. Do đó, việc ông M và bà G yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà Ngô Ngọc T1 và cháu Ngô Phát T là phù hợp với quy định tại khoản 3 Điều 26; khoản 2, khoản 3 Điều 27 Luật Nuôi con nuôi năm 2010; phù hợp với tinh thần của Án lệ số 61/2023/AL được Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao thông qua vào các ngày 01, 02, 03 tháng 02/2023 và được công bố theo Quyết định số 39/QĐ-CA ngày 24/02/2023 của Chánh án Tòa án nhân dân tối cao.

Vì các lẽ trên;

QUYẾT ĐỊNH:

Căn cứ Điều 325; Điều 334; Điều 337 và Điều 343 của Bộ luật Tố tụng dân sự năm 2015;

1/ Chấp nhận Quyết định kháng nghị giám đốc thẩm số 06/2023/KN-HNGĐ ngày 07/11/2023 của Chánh án Tòa án nhân dân cấp cao tại Thành phố Hồ Chí Minh.

2/ Sửa Quyết định giải quyết việc dân sự phúc thẩm số 01/2021/QĐDS-PT ngày 08/11/2021 của Tòa án nhân dân tỉnh Bạc Liêu như sau:

Chấp nhận yêu cầu của ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G về việc yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà Ngô Ngọc T1 và cháu Ngô Phát T.

Ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G có đầy đủ các quyền, nghĩa vụ của cha mẹ đẻ đối với con đẻ là cháu Ngô Phát T theo quy định của pháp luật.

3/ Quyết định giám đốc thẩm có hiệu lực pháp luật kể từ ngày ra quyết định.

NỘI DUNG ÁN LỆ

“[1] Ông Ngô Thành M và bà Cao Thị G đăng ký kết hôn ngày 12/8/2004 tại Ủy ban nhân dân xã L, huyện V, tỉnh Bạc Liêu. Vợ chồng ông M và bà G có 03 (ba) người con chung, trong đó có cháu Ngô Phát T, sinh ngày 04/01/2011. Sau khi sinh cháu T, ông M và bà G đồng ý cho bà Ngô Ngọc T1 (là chị ruột của ông M) nhận cháu T làm con nuôi. Việc cho, nhận con nuôi đã được thực hiện

đúng thủ tục và ghi nhận tại Quyết định số 18/QĐ-UBND ngày 28/01/2011 của Chủ tịch Ủy ban nhân dân xã L, huyện V, tỉnh Bạc Liêu.”.

“[3] Ngày 16/9/2020, bà T1 chết. Sau khi bà T1 chết, ông M và bà G có nguyện vọng đón cháu T về nuôi; đồng thời, xác lập lại mối quan hệ cha mẹ đẻ và con đẻ, nên đã nộp đơn yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà T1 và cháu T. Vì sự kiện bà T1 chết không thuộc một trong các trường hợp chấm dứt việc nuôi con nuôi theo quy định tại Điều 25 và Điều 13 của Luật Nuôi con nuôi năm 2010 nên Tòa án cấp sơ thẩm và Tòa án cấp phúc thẩm không chấp nhận yêu cầu của ông M và bà G là đúng quy định của pháp luật.

[4] Tuy nhiên, việc Tòa án cấp sơ thẩm và Tòa án cấp phúc thẩm không chấp nhận yêu cầu của ông M, bà G đã làm ảnh hưởng trực tiếp và nghiêm trọng đến quyền lợi của cháu Ngô Phát T...”.

“[8]... Do đó, việc ông M và bà G yêu cầu chấm dứt việc nuôi con nuôi giữa bà Ngô Ngọc T1 và cháu Ngô Phát T là phù hợp với quy định tại khoản 3 Điều 26; khoản 2, khoản 3 Điều 27 Luật Nuôi con nuôi năm 2010;...”